

„'56 NEKEM A KITARTÁST JELENTI” Az 1956-os iskolai ünnepély a Karolina Gimnáziumban 2005. október 23-án

Szemináriumi dolgozatomat a 2005. október 23-án a szegedi Karolina Általános Iskola és Gimnáziumban megrendezett iskolai ünnepségről írtam. A dolgozatra készülve meglátogattam az egyik próbát, ott voltam az ünnepségen, interjúkat készítettem a szereplőkkel és a műsort rendező tanárnővel. Azért döntöttem úgy, hogy ennek az iskolának az '56-os megemlékezéséről írom ezt a dolgozatot, mert személyes kötődésem is volt: 2005. őszén pályaaorientációs órákat tartottam abban az osztályban, amely felelős volt az október 23-ai ünnepség megszervezéséért.

Mivel a Karolina Gimnáziumban hagyományra vált, hogy előre kijelölik a következő tanévben az emlékünnepségen való szerepléssel megbízott osztályt, így már a tanév kezdete előtt lehetett tudni, hogy ez az osztály lesz az, amely a 2005. október 23-i emlékműsort fogja készíteni. Az osztályfőnök helyettes és egyben az osztály magyartanára is már a nyári szünidő alatt megkezdte a szövegrészletek összeválogatását.

A Karolina Gimnázium egyházi oktatási intézmény. Amikor megfogalmazódott bennem, hogy a Rítusok tantárgyhoz kapcsolódó dolgozatomat ennek az iskolának a '56-os emlékműsoráról írjam, nagyon érdekelt, hogy egy egyházi oktatási intézményben egy ilyen tartalmú középiskolásoknak tartott ilyen rendezvényen hogyan jelenik meg a nemzettudat. Vajon igaz-e az, hogy a katolikus iskolákban hangsúlyosabbak a nemzeti ünnepek? A műsor tartalmából és a megemlékezés formájából egyértelművé vált számomra, hogy itt az iskolai vezetés tényleg fontosnak tartja a nemzeti identitás megőrzését és az ezeknek napjainkban fórumot adó ünnepek megszervezését. Természetes, hogy abban az iskolában, ahol a bejáratú ajtón belépő személyt a két hosszanti oszlopra szegezett Himnusz és Szózat szövegrészlete fogadja, ott egy akár politikai jelentéstartalommal is bíró emlékműsor felvállaltan mélyebb tartalmat kaphat.

A próbán való részvétel

Az 1956. október 23-ai műsor előtt a próbán is voltam, mert szerettem volna látni, hogy milyen a forgatókönyv a színpadra állítás előtt, hogy hogyan viselkednek a próbán a gyerekek és a tanárnő. A próba a későbbiekben az előadásnak is otthon adó tornacsarnokban volt. Annak ellenére, hogy a hatalmas terem

másik felében függönnyel leválasztott tornaóra zajlott, ezt a főpróbát igyekeztek úgy megszervezni, hogy az már a későbbi előadásra készítsen fel. A próbán a szereplőkön és tanárnőn kívül jelen volt két oktatás-technikus. Közülük az egyik Buczkó István volt, aki elkészítette azt a képösszeállítást tartalmazó CD-t, amelynek képi anyaga az előadás színpadképének háttéréül szolgált. A másik oktatás-technikus a magnót és a mikrofonokat kezelte. A próba első felében a forgatókönyv menetét csak akkor szakították meg, amikor valamelyik szereplő túl halkán vagy érthetetlenül beszélt. Ebben a felében a próbának a gyerekek vidáman viccelődtek is a próba közben, amikor Illyés Gyula Egy mondat a zsarnokságról című versét szavalták, valamint a Webber Requiemjének Pie Jesu című zenerészlete következett, szemmel láthatóan komolyabbá és átszellemültebbé vált az arcuk. A próba második felében már megszakítás nélkül ment le a forgatókönyv, mert a szereplők igyekeztek komolyan venni azt, hogy pár nap múlva az egész iskola diáksága és tanári kara elé ki kell állniuk a darabbal. Többször lettem arra figyelmes, hogy a gyerekek egymásnak is tanácsokat adtak a színpadon, ki hogyan szavaljon, sőt abba is beleszólhattak, hogy a zene hogyan halkuljon, hangosodjon, és a tanárnő szemmel láthatóan díjazta az igyekezetüket. A próbán ugyanúgy működtették a projectort, mint később az előadáson, így már akkor két ízben is lehetőségem volt végignézni azt a sokkoló képsorozatot, amely korabeli fényképekből készült.

Az előadás és a formák

Írhattam volna alcímnek azt is, hogy az „előadás és a formalitás”, ám a formalitás szónak van egyfajta kiüresedett hangzása, amely erre a szituációra egyáltalán nem mondható. Legalább negyed órával hamarabb érkeztem az előadásra. És ekkor már a nagy tornacsarnokban az összes osztály tagjai számára külön-külön megjelölt helyeken elhelyezték a székeket. Ez a gesztus, hogy egy iskolai emlékműsoron, amely egy tornacsarnokban van megtartva, színházteremhez hasonló hangulatot próbálnak megidézni, számomra azt sugallja, hogy tiszteletet akarnak adni ennek az alkalomnak. A tornacsarnok színházteremmé való varázslása, mint megtudtam, más ünnepi alkalmakkor is megvalósul, számomra ez egyértelműen azt jelenti, hogy a hétköznapi teret ekképpen varázsolják ünnepi térré. Az ünnepélyen a gimnáziumi osztályok voltak jelen, az általános iskolások nem. A különböző osztályok fegyelmetten, meghatározott rendben vonultak be. Érezhető volt a pedagógusok felügyelete a bevonulás rendjének biztosítása érdekében. Többször volt már alkalmam megfigyelni, hogy ebben az intézményben az iskolai házirendet milyen komolyan veszik, de erre az ünnepségre való bevonuláskor ezt még fokozottabban tapasztaltam. 2005. október 23-án esős, szeles idő volt, ennek ellenére a diáklányok közül a legtöbb hosszú szoknyában és ünnepi blúzban, ünneplő cipőben jelent meg. A fekete-fehér ünnepi viselet általános volt azoknál is, akik esetleg nadrágot viseltek ünneplő blúzzal. Szerintem jellemző, hogy egy iskola vezetése milyen szinten követeli meg az ünneplő ruha viselését különböző nemzeti ünnepeken. Az a tény, hogy ebben a leánygimnáziumban

ennyire jellemzően a fekete-fehér ünneplőt választották a gyerekek, nem lehetett véletlen. Nem láttam egyetlen diákot sem, aki ne alkalomhoz illő ruhában lett volna. A fegyelmezett bevonulás után izgalommal teli halk morajlás hallatszott, és az általam elkapott szövegrészletekből arra lehetett következtetni, hogy a diákok, mint valami nagy attrakciót várták az előadást. Én éppen amellet az osztály mellett foglaltam helyet, amelynek tagjai voltak a műsor szereplői. Ezek a diákok hasonlóan egy sportversenyhez, drukoltak társaiknak, hogy jól sikerüljön a fel-lépés.

A műsor forgatókönyve és a dolgozatíró értelmezései

Leírás

A műsor a tanárnő által '56 hívózenéjének titulált Beethoven Egmont nyitányával indult.

Értelmezés

A tanárnő kérdésekre elmondta, hogy azért választotta a műsor nyitányának ezt a zenerészletet, mert szerinte ez immár hagyományosan összekapcsolódott a köztudatban '56-tal. A rádiós, és televíziós megemlékezéseket nézve, ahol a gyerekek találkozhatnak az '56-os képekkel, sok alkalommal ez a zene szólal meg kísérodallamként. A tanárnő tudatos szándéka volt tehát az '56-os forradalomhoz is kötődő dallam beillesztése a műsorba.

A műsor ezután egy prózai szöveggel folytatódott: Buzárdy Tibor Október ragyogása című visszaemlékezésével.

Buzárdy Tibor a Baranya Megyei Nemzeti Tanács tagja volt. A szövegrészlet a tanárnő elmondása szerint Gosztonyi Péter könyvének nyitófejezete.

Ezután Illyés Gyula Egy mondat a zsarnokságról című verse következett.

A verset részekre bontották, és a különböző részeket más-más szereplő mondta el. A versrészleteket hanghatások szakították meg. A 4 versszakos blokkok között szünetet képeztek az Egmont nyitány háttérből egyre jobban felerősödő hangjai. A zene végig szólt a vers alatt, de a blokkok közti váltásoknál felhangosodott és ez különös drámaiságot adott. A vers alatt folyamatosan szóló, és 4 versszakos blokkok közti átmenetekkor felhangosodó zene jelenlétét a tanárnő azért tartotta fontosnak, mert ő maga is nagyon szereti a zenét, és meggyőződése, hogy a zene bevonásával olyan érzelmek indíthatók el a közönségben, amelyek fontosak az ünnepi érzület megteremtéséhez.

A zene és a szavalt szöveg egysége megdöbbentő hatást eredményezett. Ezt a megdöbbenéssel vegyes katarzist láttam a nézőközönséget alkotó gyerekek arcán.

Miután a vers véget ért, Webber Requiemjének Pie Jesu címe zenerészlete következett, amelyben egy kórus énekelt.

A zene alatt a szereplők némán, mintegy élő felkiáltó jelekként álltak egymás mellett a színpadon. Tekintve, hogy egyházi iskolai emlékműsorról volt szó, nem

meglepő, hogy a műsor részét képezte ez a dal. A tanárnő azt mondta, hogy azért gondolta úgy, hogy ennek mindenképpen szerepelnie kell, mert mint egy fohász hangzik el a műsor vége felé, a forradalomban meghaltak lelkéért szólva. Ez a fohász fájdalmas-visszafogottan indult meg halk dallamával. A diákokra nagy hatással volt ez a halkan felcsendülő dallam, és a mozdulatlan színpadkép együttese, amint a szereplők rezenéstelen arccal álltak vigyázzban egymás mellett. A vers végén felhangzó *Pi Jesu - részlet tehát két „üzenetet hordozott a tanárnő elmondása, és az én megítélésem szerint is: egyrészt, mint gyászzene felfogható a halottakért való könyörgésként. Másrészt mintegy keretet adott a műsor ezen részének hiszen a vers ellenpólusaként a kiegyenlítődést szolgálta megnyugtató dallamával. Nem elhanyagolható tény, hogy egy katolikus leányiskola tornacsarnokában hangzottak fel a dal utolsó sorai: „Adj nekik békét!”, amely a tanárnő szerint tudatos rárimeltetés volt az Illyés-vers utolsó sorára: „mert ott áll eleve sírodnál, porod is neki szolgál.” A Pie Jesu-ról a tanárnő elmondta: „Tudtam, hogy végig fogják hallgatni, hogy hatni fog.”*

Ezután Pokorni Zoltán 1999. október 22-én, az Állami Operaházban elmondott beszédéből származó részlet következett.

A szövegrészlet választása azért érdekes, mert ez az 1999-ben elmondott szöveg egy politikus beszéde volt. Megfogalmazódott bennem a kérdés, hogy akár mennyire is örökérvényű mondanivalót tartalmaz egy szöveg, vajon tanácsos-e egy középiskolásoknak szóló ünnepi műsorba beemelni egy politikus szövegét? Fontos azonban megjegyezni, hogy az előadás folyamán nem olvasták be, hogy kitől származik a szövegrészlet, hanem minden bevezetés nélkül következett a Pie Jesu elhalkuló hangjai után. *Tudatos döntés volt ez a tanárnő részéről, mert szerinte, ha elhangzik, hogy honnan vett részlet a szöveg, az megtöri a műsor varázsát. A tanárnő szerint ez a szöveg 1956 egységét tárgyalja, és nem véletlen, hogy egy 19 éves fiatalember visszaemlékezésével indul. A tanárnő látta a tv-ben, amikor Pokorni Zoltán elmondta ezt a beszédet, majd megvásárolta másnap a Magyar Nemzetet, amely teljes terjedelmében közölte a szöveget. A tanárnőnek egyébként is szokása archiválni újságokat, mert ezek dokumentumokként szolgálnak a történelem órákon. A tanárnő beszélgetésünkör elmondta, hogy nagyon ellene van a politizálásnak, hiszen fontos, hogy az ünnep az ünnepről szóljon. Az 1956-os eseményekről. Arról, ami aznap történt. Az 56-os eseményekben szerinte az emberek bátorságát, kiállását kell látni. Ezért is ragadta ki ezt a mondatot: „Elemi erővel tört ki a szabadság utáni vágy.”*

Végezetül a Himnusz zárta a műsort.

A Himnusz gyakori kezdő, még inkább záró vers és dal egyszerre. Ma jellemzően formálisan, gépiesen „ledarálják” (többször is volt alkalmam ezt látni más iskolák rendezvényein), itt azonban nemcsak egy műsornak keretet adó zárás volt, hanem több. A gyerekek egyszerre emelkedtek föl székeikről, egy emberként, és hangosan énekelték a Himnuszt, látható volt, hogy részesülni akarnak ebben a közös tradicionális éneklésben. Minden ünnepség végén közösen eléneklilik a Himnuszt. A tanárnő említette is, hogy szándékosan nem a szöveges, hanem az instrumentális formátumú Himnusz képezi részét az előadásnak, hogy a gyerekek, a közönség énekelhessen a zenével.

Az 1956-os emlékműsor az iskola életében

A szereplőkkel folytatott beszélgetéseim egyértelműen rávilágítottak arra, hogy ebben az iskolában az ünnepi megemlékezések nem csupán az adott történelmi eseménynek történő emlékállítások, hanem valamiféle látványosság számba menő érdekes programok. A diákok kifejezetten megtiszteltetésnek érzik, ha szerepelhetnek egy ilyen műsorban, mert ez a hétköznapi teljesítmények szintje fölé emeli őket, és egyfajta dicsőséggel jár. Amennyiben nincs is kitörően nagy kedvük szerepelni a műsorban, a jó fellépéssel, kiállással rendelkező tanulók úgy gondolják, hogy elemi kötelességük az előadáson részt venni. Ezt több, a 2005-ös műsorban szereplő tanuló is megerősítette:

Diákok nyilatkozatai

„Először is azzal kezdeném, hogy miért is vállaltam el a szereplést. Részben azért, mert már előtte is szerepeltem színpadon ebből az alkalomból, és ez egy személyes próba is volt számomra. Másrészt, mert nagyon szeretek magyar ünnepek alkalmával szerepelni. Próbáltam magamtól telhetően a legjobban előadni a versrészletet. Úgy érzem sikerült a saját elvárásaimat teljesíteni, és remélem kívülről nézve is jó volt a műsor. Mindent beleadtam és eléggé jól együtt éreztem és beleéltem magam a versbe. Nagyon felemelő volt hogy az „osztály nevében” álltunk fel és teljesen meghatott a zene és a Himnuszunk is. Szerintem ez az ünnep megváltoztatja és mindig formálja személyiségem, bár valószínűleg ezt más nem érzékeli.” (Veisbart Annamária)

„Szeretek szerepelni. Szeretem ezt az 56-os dolgot, ha már van, akkor már legyen benne. Nagyon sokat hallottam róla, Nagymamám, a család által. Jó történeteket hallottam. Például a Nagymamáznék tízen vannak testvérek. Nyolcból hat fiút elvittek katonának. '56 után tízen egymásra találtak. 1956 számomra azért bír nagy jelentőséggel, mert a nagyszüleim sokat meséltek erről az időszakról, és hallottam tőlük izgalmas, bős, „romantikus”, szívszorító, sírást fakasztó, érdekes történeteket. (Nagymamámnak 9 testvére van, így 10 különböző 56-ról tudnak beszámolni.)” (Szászi Anna)

Értelmezés

A műsor szervezésének jellemző vonása az a tudatos pedagógiai attitűd, hogy a gyerekeket is bevonják a rendezésbe. Jól bevált hagyomány, hogy minden évben a 10. évfolyam készíti el az ünnepi műsort, így a diákok már jó előre készülhetnek ötleteikkel. Ilyen, a diákok által megvalósított ötlet volt az, hogy az előadás kezdetén a diákok két oldalról közelítsék meg a színpad közepét, valamint az, hogy a prózai részeket mondók talpig feketében, míg a verset mondók fekete-fehérben legyenek.

Veisbart Annamária kitér arra, hogy „az osztály nevében” álltak fel, ebből is az olvasható ki, hogy az osztály dicsősége a műsor megrendezése. 1956-os forradalom évfordulója tehát fontos ünnep az iskola életében, és dicsőségnek számít az ünnepi műsorban való szereplés.

Diákok nyilatkozatai

„Minden évben a tizedik évfolyam készíti az október 23-án lévő megemlékezést. Ez most a mi feladatunk volt. Az osztályból 6 ember szervezte a részét az előadásnak, a több-

biek pedig szorítottak nekünk. Az osztályfőnök-helyettes szedte össze az anyagot a munkához, és ő állította elő a vázat. Mi szereplők a véleményünket, vagy csak az ötleteinket mondtuk el. Felmerülhet az a kérdés, hogy miért vállaltam el. Talán azért, mert szeretek új verseket megtanulni, majd elmondani. (...) Mi még nem tanultunk erről a korszakról. Igaz, meséltek róla, és néhány ilyen előadáson már részt vettünk, amikből elég sokat meríthettünk. Az előadást megelőző nap nem éreztem úgy, hogy én az egész iskola előtt mondok verset. Még az előadás reggelén sem jelentkezett a szorongás. A baj ott kezdődött, amikor láttam, hogy a többiek idegesek. Szerencsére az előadás a legjobb körülmények között folyt le.

Ezután következett a nagy fellélegzés. Az előadás közben nem voltam ideges, kifejezetten nyugodt voltam. Szerintem a zene és a szöveg együtt nagyon megindító volt. Eközben képeket vetítettek ki, amik szintén nagyszerű összhatást keltettek. Mindent összegezve jó volt és abból az érzésből mi is kaptunk valamennyit, amit akkor az emberek éreztek.” (Demus Orsolya)

Értelmezés

Az osztálynak azon része, akik nem szerepeltek az előadáson, szorítottak a szereplőknek. Nagymértékű tehát a szolidaritás, és a gyerekek az ünnepélyt egyértelmű közösségi élményként élik meg. A szereplők elmondhatták véleményüket, ötleteiket a műsor rendezésekor, tehát nemcsak a tanár nő egyoldalú koncepciója mutatkozott meg a forgatókönyv életre keltésekor.

Látható, hogy a diákok, köztük ez az adatközlő is igen nagy lelki-szellemi teljesítményként élte meg a szereplést, amely sok izgalommal járt együtt.

A műsor ennél a szereplőnél elérte azt a célját, hogy valóban elindított érzelmi reakciókat ebben a diákban, gondolkodásra készítette, és próbált behelyezkedni az '56-os forradalmat elindító emberek létélményébe. Ehhez nagymértékben segítséget nyújtottak a hatalmas kivetítőn megjelenő korabeli fényképek is.

Diákok nyilatkozatai

„Nekem ez az évszám nem mond, és nem jelent túl sokat. Miért? Először is! Nem tanultam még róla, csak hallottam ezt-azt. Másodszor: nem éltem át, és ezért nem tudok úgy gondolni erre a napra, mint az, aki átélte. Persze ettől függetlenül mélyen tisztелеm azt az embert, akinek célja van, küzd valamiért. Egész életemben küzdöttem, de az elmúlt hónapokban főleg, és az a probléma, hogy sokszor, hogy nincs, nem lesz elég erőm, hogy elérjem, amit akarok. Na a ezért tisztелеm a forradalmárokat. Na igen, a műsor ... mikor megkaptam a szöveget, nem tudom, hogy hányszor mondtam el otthon a tükör előtt, vagy például a buszon, hányszor olvastam, mikor mentem a suliba, vagy jöttem haza. Az utolsó pillanatig csiszoltam rajta, hogy melyik sor, vagy szó, vagy szótag legyen hangsúlyos, és melyik nem.” (Kabók Ágota)

„Ezzel a múltba lehet kapaszkodni. Mátyás királyhoz hova kapaszkodom? '56 arra emlékeztet, hogy mi is volt egy generációval előttem.” (Szászi Anna)

Értelmezés

A szavalás tükör előtt próbálgatása is jelzi, hogy a színpadi alakítás igen sok lelki-szellemi befektetést igényelt a tanuló részéről. Valamiképpen próbálja elhe-

lyezni önmagát az '56-os ünnephez igazodva, és ennek középpontjában az állt, hogy 1956 időben közelebb van, és ezért megfoghatóbb talán.

Amikor azt kérdeztem, hogy szerintek kellene-e ezek az ünnepek, a következő választ kaptam:

„Kellene, mert, ha még történelmi órán nem is tartunk ott, ilyen ünnepélyeken vizuálisan is átélhetjük.”

Ebből az derült ki számomra, hogy azért fontos, hogy ezeken az 56-os emlék-ünnepélyeken részt vegyenek, mert még nem tanultak erről, csak esetleg családi beszélgetésekből hallottak erről az eseményről, így számukra az iskolai ünnepség egyfajta közvetítő erről a korról. Az iskolai ünnepélyen megjelenő versszövegek, prózai szövegrészek, képek segítenek nekik abban, hogy valamit megérezzenek '56-ból.

Itt jegyzem meg, hogy Ágó Mária tanárnő az előadást megelőzően beszámolt a gyerekeknek az '56-ról, hogy megfoghatóbbá váljék számukra ez a történelmi esemény.

Arra a kérdésemre, hogy milyen előadás tetszene neki '56-ról, azt a választ kaptam, hogy minél látványosabb legyen. Itt is látható az a beállítódás, amiről már tettem említést az előzőekben, hogy az iskolai ünnepeknek látványosaknak kell lenniük, látványosság számba kellene menniük. Ez egyértelműen párhuzamot mutat azzal a jellemzővel, hogy az ünnepek sajátosságai a bőség mozzanatán keresztül a látványos, a vizuális élménynek számító ceremóniák. Ráadásul korából adódóan ez a középiskolás generáció igényt is formál az érdekes, ünnepi megemlékezésekre.

Szászi Anna szerint ez az ünnep azt üzeni az utókornak, hogy, fel lehet lépni egy fennálló rendszer ellen, ha összefogunk”, Az '56-os ünnep üzenete ennek az adatközlőnek úgy tűnik elsősorban abban áll, hogy az összefogás erejét kell 1956-ban látni, azt az összefogást, amely képes fellépni egy fennálló zsarnoki, diktatórikus, megfélemlítésen alapuló rendszer ellen.

Diákok véleménye

„Osztálytársam jelentkezett helyettem. Eleinte nem akartam elvállalni, mert én túl jól szavalok ahhoz, hogy csak egy részletét mondhassam el a versnek. Nem éltem át semmit belőle. Tisztelem őket, mert harcoltak valamiért. Egy célért. A szabadságért. Ha mi csinálunk valamit, az nagyon sokat számít gimnáziumon belül, és a tanároknak is.” (Kabók Ágota)

Értelmezés

Kabók Ágota a szereplőgárda vezéregyénisége volt. Azt gondolom, hogy itt már azonnal megjelenik az a teljesítményközpontúság, amely érdekes módon valamennyi szereplőnél megfigyelhető. A szereplők közül valamennyinél tapasztaltam egy olyan motivációt, hogy saját lámpalázukat szerették volna legyőzni a szavalással, továbbá, hogy az iskola nyilvánossága előtt bemutatassák egyéni teljesítményüket. Tudni kell, hogy Kabók Ágota a sportban magas szintet ért el, és személyes elmondása alapján a szavalást, és ezzel együtt az 56-os szereplést is úgy fogta fel, mint egy olyan feladatot, amelyet a legjobb tudása szerint kell spor-

tolói tudattal végrehajtani: „Szeretem, ha elismerik azt, ha valamit jól csinállok. Na ez a megemlékezés után a dicséretnek tengerében fürödtem.(...) A sportolás is azért fontos, hogy elérjek valamit, mert számomra nagyon fontos az elismerés. Presztízst jelent egy osztály számára, ha ő rendezheti az ünnepi műsort.

Látható, hogy a diák az ünnepi műsorban való szereplést olyan megtiszteltetésnek veszi, amelyhez méltóvá kell válni egy megfelelő teljesítmény révén. Érdeemes azt is tudni, hogy ebben az iskolában igen nagy tisztelete van azoknak, akik szerepelnek egy ilyen műsorban, nagy megbecsülés övezi őket.

Az '56-os események üzenete az adatközlő szemében egy célért, nevezetesen a szabadságért való harc. Ugyanakkor számomra a diák megnyilvánulásából a hangsúly itt a harcon és küzdelem momentumán, és csak másodlagosan annak célján, a szabadságon van.

Diákok véleménye

„Ágó Mária tanárnő hozott képeket és szövegeket, és elmesélte, hogy mi volt. Klári meg Anna olvasta az újságcikkeket. A tanárnő próbálta velünk megismertetni az eseményeket a műsor próbái előtt.

A verset, amikor tanultam, többször elolvastam, értelmeztem, próbáltam átérezni ezt az egészet.” (Kabók Ágota)

Értelmezés

A műsor próbái előtt a tanárnő korabeli képekkel, szövegekkel próbálta elképzelhetővé tenni a diákoknak azt a kort, amelynek emléket állít az előadás. Ebből a törekvésből is kiolvasható, hogy a műsor célja nem egy kötelező iskolai „feladat” kipipálása volt, hanem valóban szerette volna a tanárnő, ha a gyerekek éreznek is valamit a történelmi eseményből.

Diákok véleménye

„56 nekem a kitartást jelképezi. Azt, hogy még létezik kitartás, csak ezt sokan nem látják. Azt jelenti, hogy ha valakinek van e célja, és azt komolyan el akarja érni, ahhoz kitartás kell”.

Értelmezés

Itt jegyzem meg, hogy a tanuló tehetséges sport pályafutást tudhat magáénak, így számára a küzdelem és a sport majdhogynem szinonim fogalmak. A műsorban való szereplés is egyfajta küzdelmes feladat végrehajtása kell legyen. Számomra a kitartásra fókuszálás szintén egy olyan attitűd favorizálása az adatközlő által, amely saját személyiségéből, motivációiból fakad, és ez színezi, alakítja ennek a diáklánynak az '56-ról jelenleg kialakult képét.

Diákok véleménye

„Személyes indíttatásból vállaltam el a szereplést. Régebben is felléptem '56-os műsorban, kétszer is előzőleg. Mivel lámpalázás voltam, számomra ez a szereplés egy teszt volt, hogy mennyire tudom ezt leküzdeni. Nagyon szeretem a magyar ünnepeket. Így akartam részt vállalni ebben az ünnepben, hogy szerepelek ebben a műsorban.”

„Szeretem a magyarságot, a hazát. A magyarság számomra hazát, helyet, közeget jelent. Egy mostani közösséget, amelyet fel kellene éleszteni. Egy ilyen műsorban való szerepléssel is ezt lehet fokozni.”

„Az emberekben elveszett a magyarság iránti érzet. Sokan nem is bírnak együtt érezni a hazával. Elveszett az összetartozás a határontúliakkal. Az akkori óriási összetartozást kellene átültetni a mai magyarságba.”

„Csak 11. és 12. évfolyamon fogunk tanulni '56-ról. Így most az ünneplést, és az összetartozásra való emlékezést jelenti nekem.”

„Felemelő érzés volt szerepelni. Egyesülni tudtam a versrészlettel. Nagyon tetszett a vers. A lámpalázat sikerült leküzdeni. A hangulatot a zene és a Himnusz fokozta.”
(Veisbart Annamária)

Értelmezés

A személyes indíttatás alatt itt az adatközlő azt érti, hogy saját hagyományaihoz igazodva szerepelt az '56-os műsorban, csakúgy, mint már két éve. Számára a szereplés inkább próba volt a lámpaláz leküzdésére. Fontos azonban, hogy hozzászól, hogy nagyon szereti a magyar ünnepeket. Számára az ünnepben való részesedés közvetlen élménye a műsorban való szereplés.

Egyedülálló tudatossággal, tisztasággal fogalmazza meg a haza fogalmát, és kiderül, hogy az ünnepek a magyarsággal való azonosulás kifejezésére adnak lehetőséget. Ezekhez kapcsolódva az ünnepek rangos lehetőségek a közösségekben rejlő erő felélesztésére, tudatosítására.

A magyarságtudat összetartó ereje kivetül a határontúliakra. Az adatközlő példaként állítja '56-ot, a tekintetben, hogy azt az összefogást kellene megteremteni a jelenben, ami akkor volt 1956-ban.

Itt kell szólnom arról, hogy a megkérdezett gyerekek tudatában milyen szoros összefüggésben áll az iskolai tanulmányok által közölt információ és az adott történelmi eseményről való tudás. Az iskolán kívüli ismeretterjesztő csatornákat szinte figyelmen kívül hagyják.

Diákok véleménye

„Átjött az akkori a kor. Az akkori korban voltam. Éreztem, hogy milyen szorongásban élhettek azok az emberek. Az emberek életérzését áthatotta a félelem. A mai fiatalok ezt nem érzik át, mert mi nem éltünk benne. Sokat mesélnek erről az idősek. Nekünk csak ebből jön át.”

„A vers nagyon tetszett.”

„Voltunk valamennyien egy idős bácsinál, a háza előtt van egy nagy tank kint. Egy éve a kolossal mentünk. Mesélt nekünk, fegyvereket mutatott nekünk. Pongrátz Gergely '56-os emlékeket, zászlókat, képeket, minden akkor használt tárgyat megmutatott. Az előadása mindent áthatott. Jó volt hallgatni az ő élményeit. Kiskunmajsán volt ez.”

„'56 számomra azt jelenti, hogy kitörni a korlátokból. Szabadság. Saját lábunkra állni országilag.

Magunk alakítsuk a sorsunkat!” (Demus Orsolya)

Értelmezés

A diákok látták azokat a képeket, amelyek rengeteg szorongást tükröztek. Demus Orsolya számára Illyés Gyula versének minden sora azt a légkört hordozza, amelyben minden percet áthatott a félelem. A vers szinte valamennyi szereplőjének, így ennek az adatközlőnek is tetszett, mert átélhetővé tette azt a szorongást, ami 56-ban létélménynek volt nevezhető.

Pongrátz Gergely a Corvin-közi hadszíntér főparancsnoka 1999-ben nyitotta meg az 56-os múzeumot Kiskunmajsán. Ide látogattak el a gyerekek tavaly. Az adatközlő erre tett itt utalást. A tanáró által mutatott fényképeken és cikkeken kívül a szereplők közül páran, köztük Demus Orsolya is a kollégium szervezésében ellátogatott előző évben a Pongrátz Gergely-féle múzeumba.

Nagy hatást gyakorolt rá ez a látogatás. Ezeket az élményeit fel is használta a műsorban való érzékletes szereplés megalapozásához.

Az a mondat, hogy „saját lábunkra állni országilag” sokat elmond arról, hogy ennek a gyermeknek '56 nemcsak az ellenállás, hanem a „saját lábunkra állást” jelenti. Azt a fajta függetlenedést, amely által Magyarország nincs kiszolgáltatva különböző nagyhatalmaknak.

A tanáró '56-ról

Amikor arról kérdeztem Ágó Mária tanárót, hogy neki mit jelent 1956, azt a választ kaptam, hogy ő nem tud elvonatkoztatni attól, hogy történelemtanár. 36 éves tanáróként nem lehetett részese az '56-os eseményeknek, csak tanult róla. Az általános iskolában és a gimnáziumban még ellenforradalomként tanult történelmi esemény megítélése éppen az ő egyetemi évei alatt fordult meg, és lett forradalomná.

Ez kiegészült a meghatározó élménnyel, 1989. június 16-val, Nagy Imre újratemetésével. Ez az esemény a tanáró szerint úgy értelmezhető, hogy azt az embert, aki '56-ban odatalált az emberekhez, vállalta, hogy kivégzik, akkor '89-ben rehabilitálták, és ezzel mintegy a helyére tették az ő szellemiségét. Azáltal, hogy őt, mint '56 kulcsfiguráját rendbe tették, magát 1956-ot is valamiképpen a „helyére tették”.

Forradalmi áttörésként értelmezhető a tanáró szerint az, amikor az MSZMP-s Pozsgai Imre szájából hangzott el, hogy ez népfelkelés volt. A tanáró családi elmesélésekből nem értesülhetett '56-ról, mert családtagjai nem voltak a forradalmi események részesei. Az '56-os iskolai műsorral egy letűnt kor áldozatainak szeretett volna emléket állítani.

A műsor zárása

Az előadást a gyerekekből és tanárokból álló közönség tapsa zárta, amely meglehetősen sokáig tartott, és úgy tűnt, mint egyfajta tisztelgés a műsor szereplői, rendezői előtt. Az én észrevételem alapján ez a taps inkább az előadásnak, mint az ünnepnek szólt.

Ezt követte az osztályoknak fegyelmezett, rendezett kivonulása. A tanárnőnek (saját elmondása szerint), mint a műsor szerkesztőjének és rendezőjének az volt a szándéka, hogy ezzel az ünneppel annak az emberi magatartásnak állítson emléket, amely képes volt egy zsarnoksággal szemben felállni. A központi rendező elem, a műsor célja a magyarságtudat erősítése volt, valamint a hagyományőrzés, amely egyébként az iskola által közvetített emberkép része is.

Színpadkép, térhasználat, tárgyi környezet

Az ünnepi tér megjelenítéseként volt felfogható a „nézőtér” létrehozása a műsort megelőzően. A sportsarnokban megjelentek a minden osztály számára felállított székek, amelyek már eleve egy ünnepi előadás terét hozták létre a színpad és nézőtér elkülönülésével.

A színpadon a hatalmas kivetítőn kívül más díszítés nem volt. Puritánsága, egyszerűsége azt a célt szolgálta, hogy a nézőközönség ne a külső díszekre, hanem a színpad történéseire koncentráljon. Tehát az a látványosság, amelyről az előzőekben említést tettem, a projector képein jelent meg. A hatalmas, széles vásznú kivetítőn megindultak a képek, ezek állóképek voltak, amelyek valójában beszkenelt fényképek. A képek Szakolczai Attila, Az 1956-os forradalom és szabadságharc című könyvéből származtak. Ezek korabeli fotók az '56-os októberi, pesti megmozdulásokról. A fényképeket a tanárnő válogatta össze, de az iskola multimédiás szakembere készítette belőle összeállítást.

Érdekessége, hogy olyan trükkökkel gazdagította ezeket Buczkó István oktatás-technikus, hogy köztük megtalálható a képek 5 ágú csillag alakban történő szétesése. Megállapítható, hogy e trükkök tudatos alkalmazásával a képek rendszerének egy újabb, tudatosan felfűzött jelrendszerbe való állítása történt meg. A képek 12–13 percig mentek a háttérben, éppen addig tartott tehát a képösszeállítás megjelenítődése, mint maga a műsor. Az összemontírozott képek közül valamennyi állókép, vagyis fénykép volt. A képeket nem tendenciózusan, hanem véletlenszerűen tették egymás mellé. A háttérben megjelenő képeket a tanárnő válogatta össze abból a megfontolásból, hogy fontos, hogy a gyerekek számára is vizuálisan átélhetővé váljanak az '56-os események. A diákok megnyilatkozásait figyelembe véve valóban sikerült nagy emocionális hatást kiváltani bennük a vetített képek és a zene egysége által. A tanárnő hangsúlyozta, hogy ő maga is vizuális alkat, és tudja, hogy a képek megjelenítése elemi erővel hat a közönségre.